

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

BS/15/2002

NASTROJE SPOŁECZNE W STYCZNIU

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, STYCZEŃ 2002

- Nastroje społeczne w styczniu są niemal równie złe jak w grudniu, kiedy to nastąpiło wyraźne pogorszenie się wielu ocen sytuacji w kraju i przewidywań dotyczących najbliższego roku. Poprawa niektórych wskaźników jest nieznaczna lub niewielka.
- Blisko dwie trzecie ankietowanych (65%) uważa, że sytuacja w kraju zmierza w złym kierunku, a nieco ponad jedna piąta (22% - o 3 punkty więcej niż w grudniu) pozytywnie ocenia ten kierunek; co siódmy badany (14%) nie ma wyrobionej opinii na ten temat.
- Nieco poprawiły się przewidywania dotyczące rozwoju ogólnej sytuacji w Polsce w ciągu najbliższego roku - mniej osób sądzi, że będzie gorzej (35% - spadek o 4 punkty), więcej natomiast uważa, iż sytuacja się nie zmieni (46% - wzrost o 5 punktów). Tylko 13% ankietowanych (więcej o 2 punkty) spodziewa się poprawy.
- W porównaniu z grudniem poprawiły się też oceny sytuacji politycznej (wzrost odsetka opinii pozytywnych o 3 punkty i spadek negatywnych o 8 punktów). Jednak dwie piąte Polaków (40%) uznaje obecną sytuację polityczną za złą, tyle samo (40%) - za przeciętną i tylko co dziesiąty badany (10%) uważa, że jest dobra.
- Nie zmieniły się natomiast w sposób istotny bardzo krytyczne opinie o sytuacji gospodarczej - aż trzy czwarte respondentów (75%) ocenia ją negatywnie, mniej niż jedna piąta (18%) uznaje za przeciętną, a tylko nieliczni (3%) twierdzą, że jest dobra. Bez zmian pozostały też oceny sytuacji na rynku pracy w Polsce - niemal wszyscy (97%) uważają ją za złą.
- Od grudnia wyraźnie pogorszyły się opinie o sytuacji na lokalnym rynku pracy - blisko połowa ankietowanych (46% - o 7 punktów więcej niż w grudniu) uważa, że w ich miejscowości lub okolicy nie można znaleźć żadnej pracy, a prawie dwie piąte (38%) jest zdania, że trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę. Ponadto co siódmy badany (14%) sądzi, że można znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o odpowiednią.
- Wśród osób mających zatrudnienie wzrosło poczucie zagrożenia utratą pracy (z 44% w grudniu do 49% obecnie); nieco mniejszy niż miesiąc temu odsetek pracujących (47%) nie ma takich obaw.

Nastroje społeczne w styczniu¹ są niemal równie złe jak w grudniu, kiedy to nastąpiło wyraźne pogorszenie się wielu ocen sytuacji w kraju i przewidywań dotyczących najbliższego roku. Wprawdzie obecnie niektóre oceny są nieco lepsze niż przed miesiącem, ale poprawa jest nieznaczna lub niewielka - dotyczy to opinii o rozwoju ogólnej sytuacji w kraju i sytuacji politycznej; minimalnie lepsze są też niektóre prognozy. Zarazem gorsze niż miesiąc wcześniej są oceny dotyczące lokalnego rynku pracy, wzrosła też liczba osób obawiających się utraty zatrudnienia.

OCENY

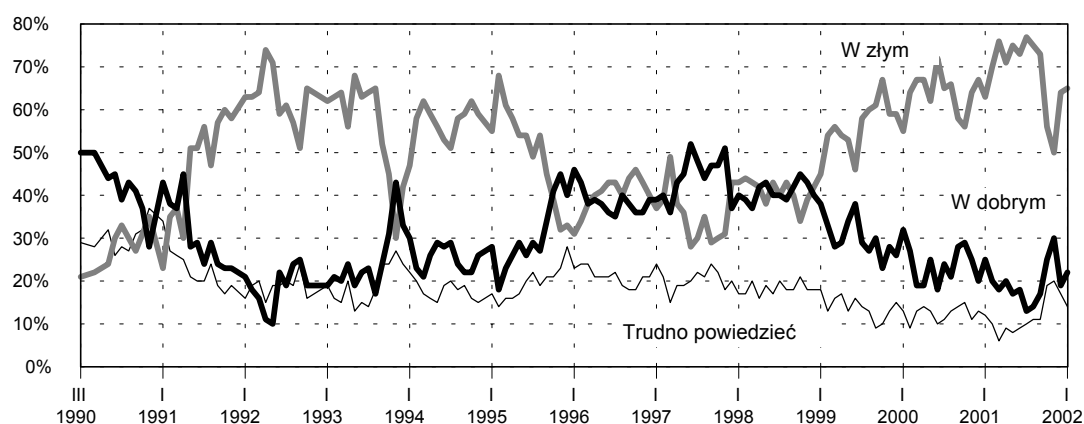
Po znacznym pogorszeniu się w grudniu **opinii o rozwoju ogólnej sytuacji w kraju** w styczniu pozostają one na podobnym poziomie - odnotowujemy jedynie niewielką poprawę ocen mieszczącą się w granicach błędu statystycznego. Blisko dwie trzecie ankietowanych (65%) uważa, że sytuacja w kraju zmierza w złym kierunku, a nieco ponad jedna piąta (22% - o 3 punkty więcej niż w grudniu) pozytywnie ocenia ten kierunek; co siódmy badany (14%) nie ma wyrobionej opinii na ten temat.

Tabela 1

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza w dobrym czy też w złym kierunku?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	2001												2002
	w procentach												
W dobrym	25	20	18	20	17	18	13	14	17	25	30	19	22
W złym	63	70	76	71	75	73	77	75	73	56	50	64	65
Trudno powiedzieć	12	10	6	9	8	9	10	11	11	19	20	17	14

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (140) przeprowadzono w dniach 10-14 stycznia 2002 roku na liczącej 973 osoby reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

RYŚ. 1. CZY, OGÓLNIE RZECZ BIORĄC, SYTUACJA W NASZYM KRAJU ZMIERZA W DOBRYM CZY TEŻ W ZŁYM KIERUNKU?

Rozwój sytuacji w kraju dobrze oceniają przede wszystkim osoby z wykształceniem średnim i wyższym, respondenci znajdujący się w dobrej sytuacji materialnej, mieszkańcy największych miast oraz najmłodsi badani - najwyższy odsetek ocen pozytywnych występuje wśród uczniów i studentów (zob. tabele aneksowe).

W stosunku do grudnia znacznie poprawiły się opinie o kierunku rozwoju sytuacji w Polsce wśród respondentów deklarujących poglądy lewicowe (10-punktowy wzrost odsetka ocen dobrych). Nieco lepsze niż miesiąc temu są też oceny ankietowanych o centrowej orientacji politycznej.

Tabela 2

Poglądy polityczne	Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju*							
	dobry				zły			
	X '01	XI '01	XII '01	I '02	X '01	XI '01	XII '01	I '02
	w procentach							
Lewica	34	41	24	34	47	41	59	54
Centrum	20	25	18	22	60	57	65	66
Prawica	28	29	20	21	53	52	66	70
Nieokreślone	14	19	15	10	66	56	68	70

* Pominięto „trudno powiedzieć”.

Wśród potencjalnych wyborców partii i ugrupowań politycznych znaczną poprawę ocen odnotowujemy w elektoratach SLD-UP oraz PSL. Także sympatycy PO bardziej optymistycznie niż miesiąc temu postrzegają rozwój sytuacji w kraju. Lepsze są też opinie na ten temat wśród osób niezdecydowanych na kogo głosować.

Tabela 3

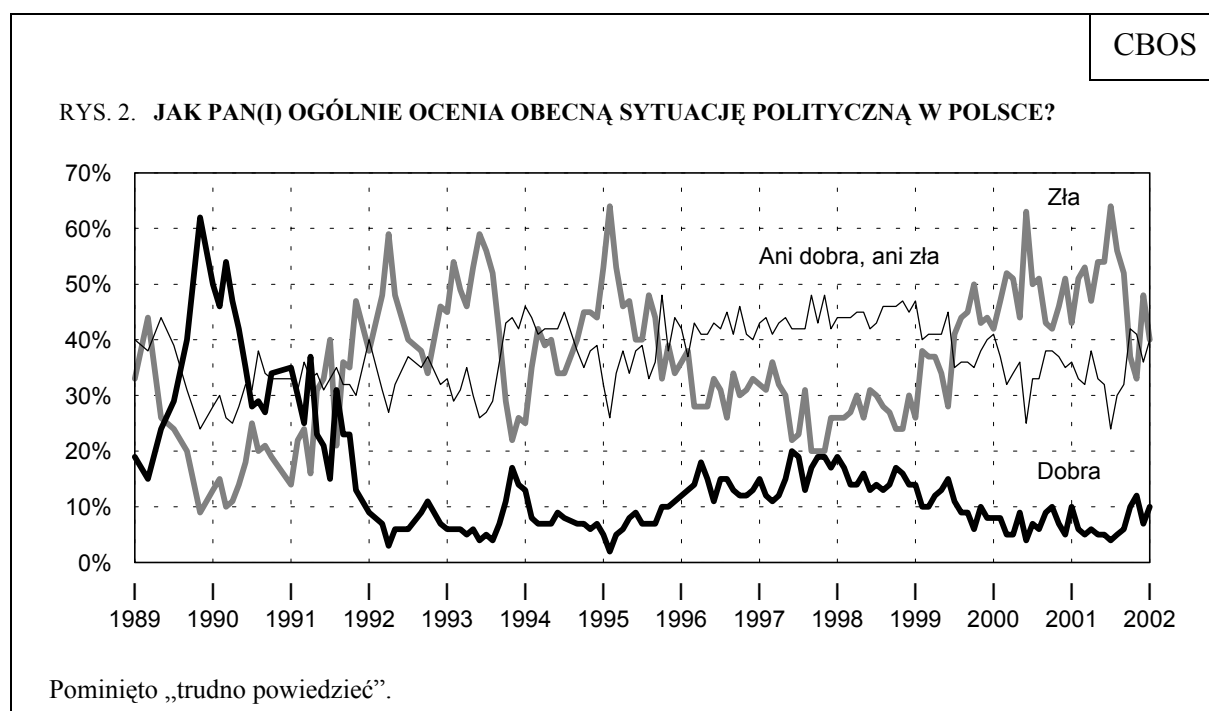
Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych*	Ocena kierunku rozwoju sytuacji w kraju							
	dobry				zły			
	X '01	XI '01	XII '01	I '02	X '01	XI '01	XII '01	I '02
	w procentach							
SLD-UP	39	44	32	42	40	37	48	42
PSL	20	34	32	43	59	48	55	43
PO	30	38	24	33	56	47	61	55
PiS	30	32	19	14	57	50	73	69
LPR**	15	9	14	6	69	54	60	80
Samoobrona RP	9	27	19	13	72	58	64	82
Niezdecydowani na kogo głosować	-	10	12	18	-	56	69	63
Niezamierzający głosować lub niezdecydowani w tej sprawie	15	19	12	11	64	62	73	77
* Treść pytań: X '01 - Gdyby nie udało się utworzyć rządu i odbyły się powtórne wybory, to na kandydatów której partii, ugrupowania lub koalicji głosował(a)by Pan(i) w tych wyborach?, XI '01, XII '01, I '02 - Gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory do Sejmu i Senatu, to na kandydatów której partii, ugrupowania lub koalicji głosował(a)by Pan(i) w tych wyborach? ** Elektorat LPR liczy w losowej próbie CBOS tylko 32 osoby, w związku z tym dane należy traktować bardzo ostrożnie.								

W elektoratach pozostałych partii politycznych oceny rozwoju sytuacji w Polsce się pogorszyły - zwłaszcza wśród wyborców LPR i Samoobrony, z których aż cztery piąte (odpowiednio: 80% i 82%) uważa, że sytuacja w kraju zmierza w złym kierunku.

W styczniu poprawiły się **oceny sytuacji politycznej** (wzrost odsetka opinii pozytywnych o 3 punkty i spadek negatywnych o 8 punktów). Jednak dwie piąte Polaków (40%) uznaje obecną sytuację polityczną za złą, tyle samo (40%) - za przeciętną i tylko co dziesiąty badany (10%) uważa, że jest dobra. Dobre oceny najczęstsze są, co zrozumiałe, wśród respondentów deklarujących lewicowe poglądy polityczne, a także wśród osób wykształconych, żyjących w dobrych warunkach materialnych, mieszkańców wielkich aglomeracji.

Tabela 4

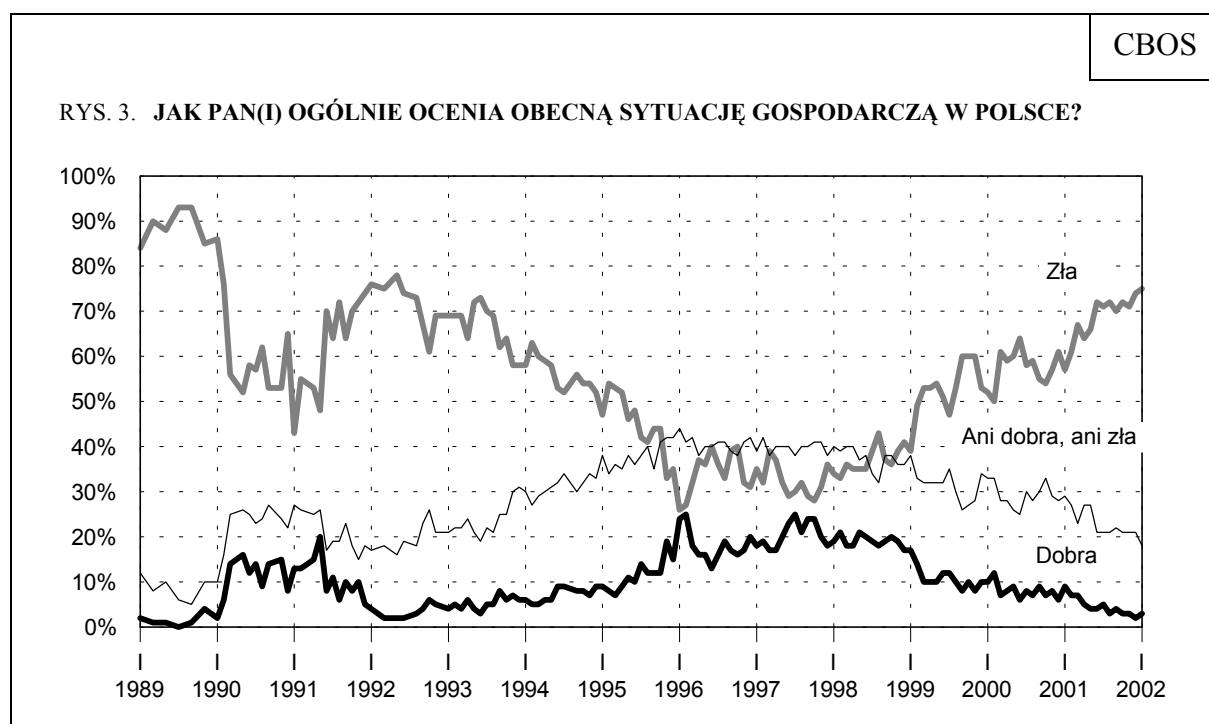
Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	2001												2002
	w procentach												
– dobra	10	6	5	6	5	5	4	5	6	10	12	7	10
– ani dobra, ani zła	36	33	32	38	33	32	24	30	32	42	41	36	40
– zła	43	51	53	47	54	54	64	56	52	37	33	48	40
Trudno powiedzieć	11	10	11	9	8	9	8	10	10	11	14	9	10

Od grudnia nie zmieniły się w sposób istotny bardzo krytyczne **opinie o sytuacji gospodarczej** - aż trzy czwarte respondentów (75%) ocenia ją negatywnie, mniej niż jedna piąta (18%) uznaje za przeciętną, a tylko nieliczni (3%) twierdzą, że jest dobra. Oceny sytuacji gospodarczej są obecnie (w grudniu i styczniu) tak złe jak na początku lat dziewięćdziesiątych.

Tabela 5

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację gospodarczą w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	2001												2002
	w procentach												
- dobra	9	7	7	5	4	4	5	3	4	3	3	2	3
- ani dobra, ani zła	29	27	23	27	27	21	21	21	22	21	21	21	18
- zła	57	61	67	64	66	72	71	72	70	72	71	74	75
Trudno powiedzieć	4	5	3	4	3	3	3	4	4	4	5	3	4

Podobnie jak opinie o sytuacji gospodarczej nie zmieniły się krytyczne ogólne **oceny sytuacji na rynku pracy w Polsce** - tak jak przed miesiącem niemal wszyscy (97%) uważają ją za złą, w tym ponad dwie trzecie (68% - o 3 punkty więcej niż w grudniu) za bardzo złą.

Tabela 6

Jak Pan(i), ogólnie ocenia obecną sytuację na rynku pracy w Polsce? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań					
	XI 2001		XII 2001		I 2002	
	w procentach					
- bardzo dobra	0	1	0	1	0	1
- dobra	1		1		1	
- ani dobra, ani zła	3	3	3	3	2	2
- zła	31	93	30	95	29	97
- bardzo zła	62		65		68	
Trudno powiedzieć	3	3	2	2	2	1

Bardzo wyraźnie pogorszyły się opinie o sytuacji na lokalnym rynku pracy. Już blisko połowa ankietowanych (46% - o 7 punktów więcej niż przed miesiącem) uważa, że w ich miejscowości lub okolicy nie można znaleźć żadnej pracy, a prawie dwie piąte (38%) jest zdania, że trudno ją znaleźć. Ponadto co siódmy badany (14%) sądzi, że można znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią.

Tabela 7

Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie:	Wskazania respondentów według terminów badań		
	XI 2001	XII 2001	I 2002
	w procentach		
- bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę	1	0	1
- można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią	14	14	14
- trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę	45	46	38
- nie można znaleźć żadnej pracy	39	39	46
Trudno powiedzieć	1	1	1

Opinie o sytuacji na lokalnym rynku pracy szczególnie silnie związane są z wielkością miejsca zamieszkania, wykształceniem oraz pozycją społeczno-zawodową ankietowanych. Im mniejsza jest miejscowość, w której mieszkają badani, im gorzej są oni wykształceni, tym częściej uważają, że w ich miejscu zamieszkania lub okolicy nie można znaleźć żadnej pracy. Spośród grup społeczno-zawodowych możliwości znalezienia zatrudnienia na lokalnym rynku pracy stosunkowo najlepiej oceniają przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz badani pracujący na własny rachunek (zob. tabele aneksowe).

Wśród osób mających zatrudnienie wzrosło poczucie zagrożenia utratą pracy - z taką możliwością liczy się już blisko połowa z nich (49% - o 5 punktów więcej niż w grudniu); nieco mniej osób pracujących nie ma takich obaw (47%).

Tabela 8

Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy (np. zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu, gospodarstwa itp.)?	Wskaźania respondentów według terminów badań															
	VI '01 (N=486)		VII '01 (N=482)		VIII '01 (N=465)		IX '01 (N=567)		X '01 (N=473)		XI '01 (N=451)		XII '01 (N=464)		I '02 (N=414)	
	w procentach															
Bardzo poważnie się z tym liczę	20	48	21	43	19	41	12	40	12	42	16	47	14	44	18	49
Raczej tak	28		22		22		28		30		31		30		31	
Raczej nie	23	47	26	53	28	53	30	55	29	53	25	48	27	52	28	47
Nie, to mało prawdopodobne	24		27		25		25		24		23		25		19	
Trudno powiedzieć	5	5	4	4	6	6	4	4	5	5	5	5	4	4	4	4

Poczucie zagrożenia utratą pracy najczęściej odnotowujemy wśród osób pracujących w sektorze prywatnym poza rolnictwem (59%), pracowników spółek o własności mieszanej - prywatnej i państwowej (57%), robotników niewykwalifikowanych (67%), pracowników fizyczno-umysłowych (63%), badanych żyjących w złych warunkach (63%) i najgorzej sytuowanych (69%), a także wśród mieszkańców miast do 10 tys. ludności (63%) oraz osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (60%).

Natomiast poczucie pewności zatrudnienia najczęściej mają rolnicy (69% nie obawia się utraty pracy), przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (68%), badani z wyższym wykształceniem (58%), żyjący w dobrych warunkach materialnych (60%).

Oceny kondycji zakładów pracy respondentów są minimalnie lepsze niż przed miesiącem: prawie jedna trzecia (31%) ocenia ją jako dobrą, tyle samo (31%) określa, że jest ani dobra, ani zła, a ponad jedna trzecia (36% - o 3 punkty mniej niż w grudniu) ma opinie negatywne.

Stosunkowo najlepiej oceniana jest kondycja firm sektora prywatnego poza rolnictwem. Niezmiennie najgorsze notowania mają gospodarstwa rolników indywidualnych, choć trzeba zauważyć postępującą polaryzację opinii. Znacznie wzrosły odsetki zarówno pozytywnych, jak i negatywnych ocen sytuacji w gospodarstwach rolnych, bardzo zmalała natomiast liczba ocen pośrednich („ani dobra, ani zła”).

Tabela 9

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację w Pana(i) zakładzie pracy? Czy jest ona:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	2001												2002
	w procentach												
Respondenci aktywni zawodowo (ogółem)													
N=	487	518	510	496	499	483	480	464	571	473	451	472	417
– dobra	32	33	28	29	28	24	26	24	31	33	31	30	31
– ani dobra, ani zła	28	28	30	31	31	34	31	35	35	32	34	30	31
– zła	38	37	39	34	38	40	41	39	31	32	32	39	36
Trudno powiedzieć	2	2	3	7	3	2	2	2	3	4	3	1	2
Pracownicy instytucji państwowych i publicznych													
– dobra	29	29	25	30	26	27	28	26	35	35	34	34	33
– ani dobra, ani zła	29	28	34	32	32	33	35	33	35	30	37	26	42
– zła	40	41	40	31	40	39	34	41	29	30	27	38	24
Trudno powiedzieć	1	1	2	7	2	1	2	1	2	4	2	2	0
Pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej													
– dobra	42	39	37	36	34	24	31	28	28	36	27	26	32
– ani dobra, ani zła	31	27	28	32	28	40	24	40	42	29	34	34	37
– zła	27	33	34	26	37	35	43	30	29	33	36	40	29
Trudno powiedzieć	1	1	0	6	1	1	1	2	1	2	3	0	2
Pracujący w sektorze prywatnym poza rolnictwem													
– dobra	36	42	34	33	35	29	34	28	41	41	39	36	37
– ani dobra, ani zła	28	31	29	32	36	32	31	39	40	34	33	34	29
– zła	34	25	33	28	25	36	32	33	16	19	23	30	34
Trudno powiedzieć	2	2	4	7	3	3	3	0	3	5	4	1	0
Pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych													
– dobra	15	4	4	7	6	0	0	3	5	0	2	0	7
– ani dobra, ani zła	18	16	25	24	26	33	27	28	15	30	28	24	8
– zła	62	77	71	64	65	67	73	66	74	70	71	76	85
Trudno powiedzieć	4	3	0	5	2	0	0	3	6	0	0	0	0

Oceny **ogólnych warunków życia ankietowanych i ich rodzin** od dłuższego czasu pozostają stabilne (20% wyraża zadowolenie, 55% uznaje, iż żyje im się przeciętnie, a 25% - że źle).

Tabela 10

Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	2001												2002
	w procentach												
– dobrze	22	23	22	22	21	20	20	21	21	24	22	21	20
– ani dobrze, ani źle	52	52	49	48	51	53	53	52	51	52	52	53	55
– źle	25	25	29	30	27	26	27	27	28	24	26	26	25
Trudno powiedzieć	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Nie zmienia się też istotnie **ocena warunków materialnych gospodarstw domowych** respondentów: podobnie jak w grudniu 23% uważa je za dobre, 43% - za przeciętne i 34% - za złe.

Tabela 11

Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	2001												2002
	w procentach												
– dobre	21	23	20	21	20	20	20	19	15	23	19	23	23
– ani dobre, ani złe	46	45	43	45	41	45	45	48	47	43	47	41	43
– złe	33	32	37	34	39	35	35	33	38	34	34	36	34

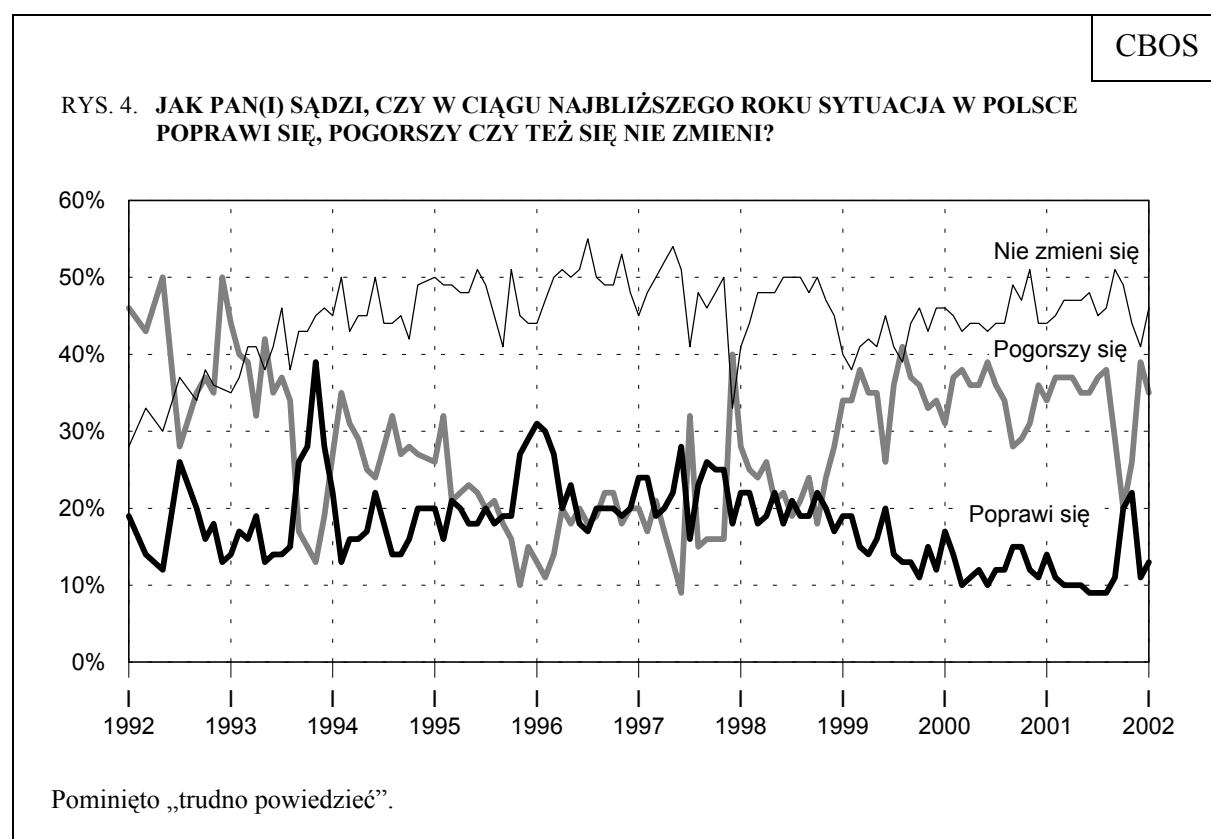
Jak można było się spodziewać, zadowolenie z warunków życiowych oraz sytuacji materialnej gospodarstw domowych zależy od poziomu wykształcenia i sytuacji finansowej ankietowanych. Najbardziej zadowoleni są badani z wyższym wykształceniem, osiągający najwyższe dochody na osobę w rodzinie, przede wszystkim zaś przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji.

PRZEWIDYWANIA

W stosunku do grudniowego sondażu **ogólne prognozy rozwoju sytuacji w Polsce** w ciągu najbliższego roku nieco się poprawiły - mniej osób sądzi, że będzie gorzej (35% - spadek o 4 punkty), więcej natomiast uważa, iż sytuacja się nie zmieni (46% - wzrost o 5 punktów). Opinie o pozostaniu sytuacji bez zmiany mogą jednak dla części respondentów oznaczać, że będzie tak samo źle jak obecnie. Tylko 13% ankietowanych spodziewa się poprawy w tym względzie.

Tabela 12

Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	2001												2002
	w procentach												
Poprawi się	14	11	10	10	10	9	9	9	11	20	22	11	13
Nie zmieni się	44	45	47	47	47	48	45	46	51	49	44	41	46
Pogorszy się	34	37	37	37	35	35	37	38	29	20	26	39	35
Trudno powiedzieć	7	7	6	6	8	8	9	7	9	10	8	9	7

Przewidywania dotyczące rozwoju sytuacji w kraju są stosunkowo mało zróżnicowane społecznie, ale nieco więcej pesymistów można spotkać wśród respondentów deklarujących prawicowe poglądy polityczne oraz wśród źle oceniających własne warunki materialne; większym niż inni pesymizmem cechują się też osoby pracujące na własny rachunek i robotnicy wykwalifikowani.

Pewna poprawa opinii na temat rozwoju sytuacji w Polsce w ciągu najbliższego roku widoczna jest też wśród osób o poglądach politycznych centrowych i lewicowych. W potencjalnych elektoratach najmniej pesymistów jest wśród zwolenników partii tworzących koalicję rządową: SLD-UP i PSL, natomiast najwięcej - wśród sympatyków LPR.

Tabela 13

Poglądy polityczne	Prognoza rozwoju ogólnej sytuacji w kraju*											
	poprawa				bez zmian				pogorszenie			
	X '01	XI '01	XII '01	I '02	X '01	XI '01	XII '01	I '02	X '01	XI '01	XII '01	I '02
	w procentach											
Lewica	27	29	15	15	53	43	42	50	12	25	38	31
Centrum	16	18	8	13	52	47	45	52	24	28	40	31
Prawica	21	17	11	12	44	41	39	41	26	33	42	41
Nieokreślone	15	20	10	10	45	43	36	39	22	19	37	37

* Pominięto „trudno powiedzieć”.

Tabela 14

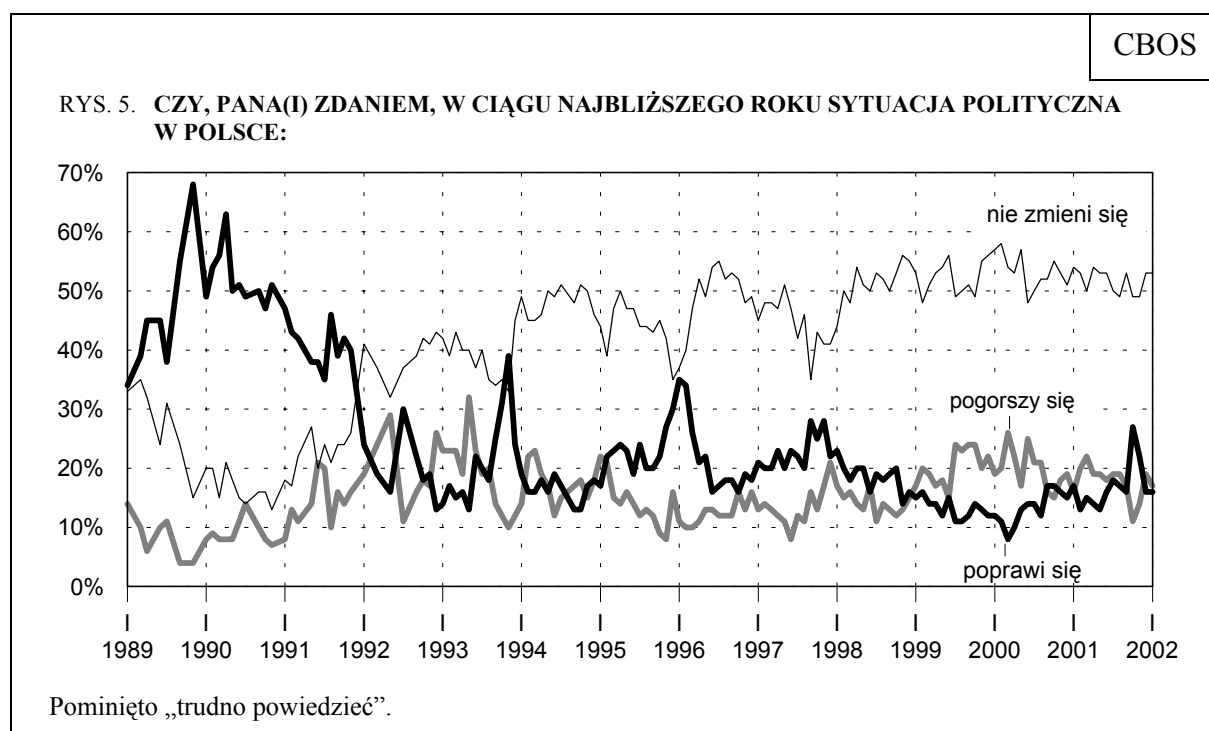
Potencjalne elektoraty partii i ugrupowań politycznych*	Prognoza rozwoju ogólnej sytuacji w kraju											
	poprawa				bez zmian				pogorszenie			
	X '01	XI '01	XII '01	I '02	X '01	XI '01	XII '01	I '02	X '01	XI '01	XII '01	I '02
	w procentach											
SLD-UP	31	34	19	21	52	40	45	51	9	20	30	22
PSL	25	39	9	12	48	41	54	65	15	17	35	15
PO	20	11	15	11	54	49	45	48	25	31	38	37
PiS	24	19	4	6	35	37	37	63	36	35	54	26
LPR	27	13	5	6	40	46	34	43	23	27	45	49
Samoobrona	16	27	12	15	47	33	26	35	24	33	58	39
Niezdecydowani na kogo głosować	-	23	12	13	-	34	41	36	-	4	20	34
Niezamierzający głoso- wać lub niezdecydo- wani w tej sprawie	11	12	7	8	50	50	40	42	25	28	44	43

* Zob. uwaga w tabeli 3.

Przewidywania dotyczące **sytuacji politycznej** są prawie takie same jak w grudniu - odsetek pesymistów (17%) niemal równoważy się z odsetkiem optymistów (16%); przeważają ankietowani sądzący, że w życiu politycznym kraju nic się nie zmieni (53%).

Tabela 15

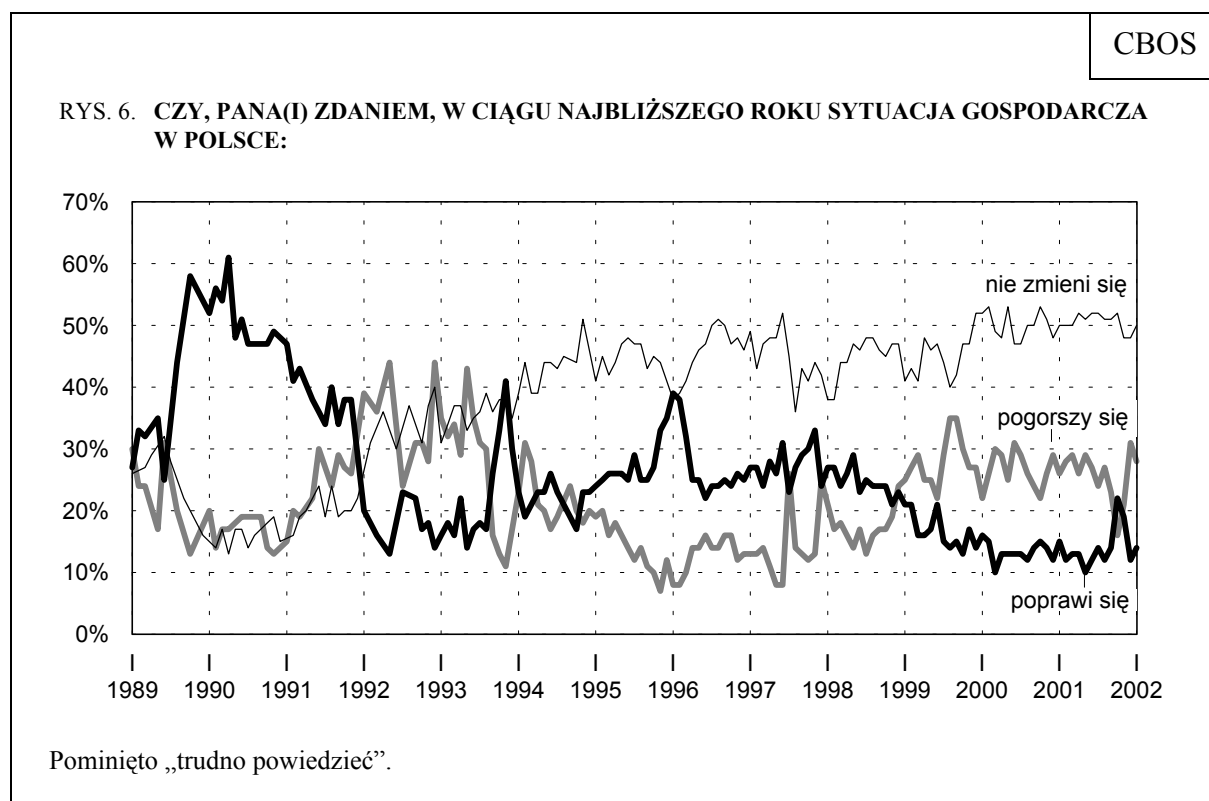
Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	2001												2002
	w procentach												
– poprawi się	17	13	15	14	13	16	18	17	16	27	22	16	16
– nie zmieni się	54	53	50	54	53	53	50	49	53	49	49	53	53
– pogorszy się	16	20	22	19	19	18	19	19	17	11	14	19	17
Trudno powiedzieć	13	14	13	14	15	13	13	15	14	13	14	12	14

Tylko minimalnie lepsze niż w grudniu są prognozy dotyczące **sytuacji gospodarczej** - nieco mniej osób przewiduje jej pogorszenie w ciągu najbliższego roku, a więcej - poprawę, ale nadal pesymistów (28%) jest dwa razy więcej niż optymistów (14%), a co drugi badany (50%) sądzi, że stan gospodarki pozostanie bez zmian.

Tabela 16

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	2001												2002
	w procentach												
– poprawi się	15	12	13	13	10	12	14	12	14	22	19	12	14
– nie zmieni się	50	50	50	52	51	52	52	51	51	52	48	48	50
– pogorszy się	26	28	29	26	29	27	24	27	23	16	21	31	28
Trudno powiedzieć	8	10	8	9	9	9	10	10	12	10	12	9	8

Utrzymuje się pesymizm w przewidywaniach dotyczących **rynku pracy w Polsce** - na poprawę liczy zaledwie 8% ankietowanych, dwie piąte (41%) nie oczekuje zmian, a ponad dwie piąte (45%) sądzi, że będzie gorzej.

Tabela 17

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja na rynku pracy w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań					
	XI 2001		XII 2001		I 2002	
	w procentach					
- zdecydowanie się poprawi	0	11	0	6	0	8
- raczej się poprawi	11		6		8	
- nie zmieni się	44	44	39	39	41	41
- raczej się pogorszy	26	35	35	47	30	45
- zdecydowanie się pogorszy	9		12		15	
Trudno powiedzieć	10	10	8	8	7	7

Najwięcej pesymistów w przewidywaniach dotyczących rynku pracy jest wśród respondentów w wieku od 35 do 44 lat. Pesymistyczne prognozy częstsze są wśród osób o prawicowych poglądach politycznych. Ponadto im gorsza jest sytuacja materialna ankietowanych, tym częstszy pesymizm w poglądach na temat sytuacji na rynku pracy w ciągu najbliższego roku. Warto też odnotować, że równie dużo pesymistów jest wśród osób z wykształceniem podstawowym, jak i z wyższym (zob. tabele aneksowe).

Tak samo złe jak w grudniu są też przewidywania osób aktywnych zawodowo dotyczące **sytuacji w zakładach pracy** - trzykrotnie więcej z nich spodziewa się pogorszenia (27%) niż poprawy (9%); najwięcej badanych (55%) uważa, że nic się pod tym względem nie zmieni.

Prognozy te różnią się w zależności od sektora gospodarki, do którego należą poszczególne zakłady. Pesymistami są obecnie znacznie częściej niż przed miesiącem rolnicy, a także pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej. Natomiast poprawa przewidywań jest widoczna w sektorze prywatnym poza rolnictwem, nieco lepsze są też prognozy pracujących w instytucjach państwowych i publicznych.

Tabela 18

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja w Pana(i) zakładzie pracy:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	2001												2002
	w procentach												
Respondenci aktywni zawodowo (ogółem)													
N=	491	521	509	500	501	482	480	460	567	473	451	473	423
– poprawi się	16	15	18	14	13	13	13	13	13	13	11	10	9
– pozostanie bez zmian	52	52	48	52	51	53	55	55	56	59	57	55	55
– pogorszy się	21	24	26	24	26	23	24	23	18	19	19	25	27
Trudno powiedzieć	11	9	8	10	10	11	8	9	13	9	13	10	10
Pracownicy instytucji państwowych i publicznych													
– poprawi się	15	10	14	17	9	9	13	11	11	12	8	7	4
– pozostanie bez zmian	50	57	51	50	63	57	53	57	62	57	62	59	68
– pogorszy się	25	25	27	24	22	23	26	22	16	20	19	30	21
Trudno powiedzieć	9	8	8	10	7	11	8	9	10	11	10	5	7
Pracujący w spółkach o własności prywatnej i państwowej													
– poprawi się	21	21	24	11	11	14	21	19	12	12	14	15	12
– pozostanie bez zmian	56	42	37	54	36	49	45	52	59	55	47	50	42
– pogorszy się	15	29	32	28	33	26	27	24	11	23	24	27	35
Trudno powiedzieć	9	9	7	8	20	11	7	5	18	10	15	9	11
Pracujący w sektorze prywatnym poza rolnictwem													
– poprawi się	18	19	24	16	22	20	10	17	16	16	14	10	15
– pozostanie bez zmian	56	53	50	54	51	51	61	54	57	64	60	56	59
– pogorszy się	14	19	19	21	21	18	22	21	16	15	12	20	20
Trudno powiedzieć	12	9	8	8	6	11	7	9	11	5	15	14	7
Pracujący w indywidualnych gospodarstwach rolnych													
– poprawi się	7	7	5	9	3	6	3	2	5	13	7	10	1
– pozostanie bez zmian	44	55	54	49	52	55	64	57	36	52	52	56	40
– pogorszy się	37	33	34	37	37	32	26	29	38	22	32	31	54
Trudno powiedzieć	12	5	7	5	8	8	6	13	21	14	9	3	5

Równie złe jak miesiąc wcześniej są prognozy dotyczące **ogólnych warunków życia** respondentów i ich rodzin. Badani spodziewający się ich pogorszenia (23%) przeważają nad tymi, którzy mają nadzieję na poprawę (14%); nieco ponad połowa pytaných (53%) sądzi, że w najbliższym roku ich warunki życia pozostaną takie same.

Tabela 19

Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) rodzinie będzie się żyło:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	2001												2002
	w procentach												
– lepiej	16	14	12	13	12	14	11	11	15	17	14	13	14
– tak samo	51	54	53	53	54	54	57	55	54	54	55	51	53
– gorzej	23	25	26	24	24	24	21	21	20	18	18	24	23
Trudno powiedzieć	10	7	9	10	10	8	11	13	12	11	13	12	11

★

★

★

Utrzymujące się - po listopadowym i grudniowym załamaniu - złe nastroje społeczne wynikają, jak się wydaje, nie tylko z trudnej sytuacji gospodarczej, ale także ze spadku optymizmu, który zwykle związany jest z wyborami i zmianą układu sił politycznych. Obecny rząd przedstawia istniejącą sytuację w bardzo ciemnych barwach i proponuje środki zaradcze, które będą dotkliwe dla obywateli, co z pewnością pogarsza jeszcze i tak złe nastroje.

Opracował

Włodzimierz DERCZYŃSKI

A N E K S

Tabela 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju zmierza
w dobrym czy też w złym kierunku?
(%)

	W dobrym	W złym	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	22	65	14	973
Płeć				
Mężczyźni	27	59	15	464
Kobiety	17	70	13	509
Wiek				
18-24 lat	28	63	8	150
25-34	18	70	12	176
35-44	18	67	15	172
45-54	16	68	16	204
55-64	26	59	16	107
65 lat i więcej	27	57	16	164
Miejsce zamieszkania				
Wies	18	66	16	363
Miasto do 20 tys.	26	60	13	122
20-100 tys.	12	75	13	180
101-500 tys.	27	62	11	192
501 tys. i więcej mieszk.	32	53	14	116
Wykształcenie				
Podstawowe	17	67	16	268
Zasadnicze zawodowe	17	71	12	254
Średnie	26	62	12	353
Wyższe	29	52	19	99
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	26	52	21	55
Prac. umysł. fiz. szczebla	24	65	10	76
Pracownicy fiz. - umysł.	16	66	18	74
Robotnicy wykwalifikowani	13	69	18	77
Robotnicy niewykwalifik.	29	59	12	31
Rolnicy	18	71	11	49
Pracujący na własny rach.	19	67	14	43
Bierni zawodowo				
Renciści	20	67	13	113
Emeryci	28	58	15	173
Uczniowie i studenci	37	53	10	58
Bezrobotni	16	73	11	170
Gospodynie domowe i inni	18	66	16	53
Pracuje w:				
Inst. państw., publicznej	20	60	20	134
spółce właścicieli	18	65	17	66
prywatnych i państwa	22	66	12	108
sekt. pryw. poza rolnict.	22	66	12	108
prywatnym gosp. rolnym	16	70	14	58
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	13	80	7	147
300-399	16	70	14	104
400-599	23	66	12	187
600-800	25	59	16	153
Powżej 800 zł	38	47	14	155
Ocena własnych war. mater.				
Złe	14	74	12	330
Średnie	22	64	14	421
Dobre	32	53	15	221
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	17	71	11	64
Raz w tygodniu	22	65	13	482
1-2 razy w miesiącu	20	68	13	167
Kilka razy w roku	20	59	21	180
W ogóle nie uczestniczy	32	60	8	78
Poglądy polityczne				
Lewica	34	54	12	254
Centrum	22	66	13	252
Prawica	21	70	9	203
Trudno powiedzieć	10	70	20	262

Tabela 2. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną **sytuację polityczną** w Polsce?
Czy jest ona:

(%)

	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	10	40	40	10	973
Płeć					
Meżczyźni	13	40	41	6	464
Kobiety	6	41	39	14	509
Wiek					
18-24 lat	11	39	42	8	150
25-34	7	42	44	8	176
35-44	12	35	44	8	172
45-54	8	44	41	7	204
55-64	11	37	36	15	107
65 lat i więcej	10	42	32	15	164
Miejsce zamieszkania					
Wies	7	39	41	13	363
Miasto do 20 tys.	8	38	45	10	122
20-100 tys.	9	43	37	11	180
101-500 tys.	12	42	38	8	192
501 tys.i więcej mieszk.	15	38	42	5	116
Wykształcenie					
Podstawowe	7	35	40	17	268
Zasadnicze zawodowe	7	39	44	10	254
Średnie	12	43	39	6	353
Wyższe	16	44	35	5	99
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	12	48	34	6	55
Prac.umysł.niz.szczebła	12	45	42	2	76
Pracownicy fiz.- umysł.	7	53	35	5	74
Robotnicy wykwalifikowani	3	42	44	11	77
Robotnicy niewykwalifik.	10	44	38	8	31
Rolnicy	11	35	50	4	49
Pracujący na własny rach.	15	33	48	4	43
Bierni zawodowo					
Renciści	7	39	39	15	113
Emeryci	12	40	35	12	173
Uczniowie i studenci	19	39	33	9	58
Bezrobotni	5	33	47	14	170
Gospodynie domowe i inni	11	41	35	13	53
Pracuje w:					
inst. państw. publicznej	11	46	35	8	134
społce właścicieli					
prywatnych i państwa	7	51	36	5	66
sekt. pryw. poza rolnict.	10	41	45	4	168
prywatnym gośp. rolnym	10	34	48	7	58
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	4	30	51	15	147
300-399	4	36	46	14	104
400-599	10	41	41	9	187
600-800	16	42	33	10	153
Powyżej 800 zł	15	50	31	5	155
Ocena własnych war. mater.					
Złe	7	33	46	14	330
Średnie	8	43	39	10	421
Dobre	17	46	33	4	221
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	4	37	41	18	64
Raz w tygodniu	9	41	41	9	482
1-2 razy w miesiącu	7	37	45	10	167
Kilka razy w roku	12	44	35	9	180
W ogóle nie uczestniczy	15	37	36	11	78
Poglądy polityczne					
Lewica	18	49	26	7	254
Centrum	9	41	42	8	252
Prawica	6	42	49	4	203
Trudno powiedzieć	4	31	45	20	262

Tabela 3. Jak określił(a)by Pan(i) sytuację na rynku pracy w Pana(i) miejscowości lub w okolicy? Czy, Pana(i) zdaniem, obecnie: 1 - bez większych problemów można znaleźć odpowiednią pracę; 2 - można wprawdzie znaleźć jakąś pracę, ale trudno jest o pracę odpowiednią; 3 - trudno jest znaleźć jakąkolwiek pracę; 4 - nie można znaleźć żadnej pracy

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	0	14	38	46	1	972
Płeć						
Mężczyźni	1	15	38	45	1	464
Kobiety	0	12	38	47	2	508
Wiek						
18-24 lat	0	14	41	46	0	150
25-34	1	21	38	39	0	176
35-44	0	14	41	43	2	172
45-54	1	8	41	50	0	204
55-64	0	15	31	51	2	107
65 lat i więcej	0	12	34	50	4	163
Miejsce zamieszkania						
Wies	0	4	30	65	1	363
Miasto do 20 tys.	0	5	35	59	1	122
20-100 tys.	1	9	46	42	2	179
101-500 tys.	1	21	49	29	0	192
501 tys. i więcej mieszk.	0	49	39	11	2	116
Wykształcenie						
Podstawowe	0	5	28	64	2	267
Zasadnicze zawodowe	1	14	40	45	1	254
Średnie	0	17	42	39	1	353
Wyższe	0	25	48	26	2	99
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	0	28	40	30	2	55
Prac.umysł.hiz.szczębla	1	19	49	30	1	76
Pracownicy fiz.-umysł	0	19	38	44	0	74
Robotnicy wykwalifikowani	0	13	38	49	0	77
Robotnicy niewykwalifik.	0	20	46	34	0	31
Rolnicy	2	3	30	64	2	49
Pracujący na własny rach.	0	26	43	30	0	43
Bierni zawodowo						
Rencisci	1	7	31	61	1	113
Emeryci	1	14	33	47	4	172
Uczniowie i studenci	0	25	46	29	0	58
Bezrobotni	0	6	37	57	0	170
Gospodynie domowe i inni	0	9	51	39	2	53
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	1	15	37	46	2	134
społce właścicieli	0	19	50	30	0	66
prywatnych i państwa	1	23	43	33	0	168
sekt. pryw. poza rolnict.	1	2	26	69	2	58
prywatnym gosp. rolnym						
Dochody na jedną osobę						
Do 299 zł	1	7	32	60	0	147
300-399	0	6	38	54	2	104
400-599	1	11	36	52	1	186
600-800	0	13	47	39	2	153
Powyżej 800 zł	2	20	52	24	1	155
Ocena własnych war. mater.						
Złe	0	9	33	57	1	329
Średnie	1	10	42	46	1	421
Dobre	1	29	39	30	2	221
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	0	16	29	54	1	64
Raz w tygodniu	0	11	39	48	1	482
1-2 razy w miesiącu	0	14	35	50	0	167
Kilka razy w roku	1	19	40	39	1	180
W ogóle nie uczestniczy	0	16	47	34	3	78
Poglądy polityczne						
Lewica	1	15	42	40	1	254
Centrum	0	13	40	46	1	251
Prawica	0	20	38	40	2	203
Trudno powiedzieć	0	9	33	57	1	262

Tabela 4. Czy liczy się Pan(i) z możliwością utraty obecnej pracy
(np. zwolnienia, bankructwa, upadku, likwidacji zakładu,
gospodarstwa itp.)?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	49	47	3	414
Płeć				
Mężczyźni	49	48	3	232
Kobiety	50	46	4	182
Wiek				
18-24 lat	80	11	8	26
25-34	50	47	3	112
35-44	53	44	3	124
45-54	42	55	3	117
55-64	41	56	4	32
65 lat i więcej	0	81	19	4
Miejsce zamieszkania				
Wies	44	52	4	148
Miasto do 20 tys.	63	36	1	48
20-100 tys.	52	48	0	81
101-500 tys.	49	44	7	80
501 tys. i więcej mieszk.	49	46	4	57
Wykształcenie				
Podstawowe	36	57	6	45
Zasadnicze zawodowe	60	37	3	128
Średnie	50	48	2	165
Wyższe	38	58	5	76
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	26	68	6	55
Prac. umysł. niż. szczebla	51	45	4	76
Pracownicy fiz.-umysł.	63	36	1	74
Robotnicy wykwalifikowani	60	40	0	77
Robotnicy niewykwalifik.	67	33	0	31
Rolnicy	19	69	11	44
Pracujący na własny rach.	49	48	2	41
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	43	55	2	129
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	57	41	2	66
sekt. pryw. poza rolnict.	59	39	3	164
prywatnym gosp. rolnym	23	65	11	51
Dochody na jedną osobę				
do 299 zł	69	31	0	40
300-399	68	24	8	44
400-599	46	54	1	80
600-800	51	47	2	69
Powyżej 800 zł	44	51	6	82
Ocena własnych war. mater.				
Złe	63	35	2	96
Średnie	53	44	3	186
Dobre	34	60	6	133
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	57	37	7	22
Raz w tygodniu	46	50	4	214
1-2 razy w miesiącu	45	55	0	59
Kilka razy w roku	58	36	6	93
W ogóle nie uczestniczy	49	51	0	27
Poglądy polityczne				
Lewica	49	50	1	110
Centrum	50	47	3	125
Prawica	37	59	5	91
Trudno powiedzieć	63	31	6	88

Tabela 5. Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy czy też się nie zmieni?
(%)

	Poprawi się	Nie zmieni się	Pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	13	46	35	7	972
Płeć					
Meżczyźni	13	47	33	7	464
Kobiety	12	44	36	7	508
Wiek					
18-24 lat	11	48	33	8	150
25-34	9	55	33	3	176
35-44	9	37	51	4	172
45-54	14	49	32	5	204
55-64	12	48	32	7	106
65 lat i więcej	22	37	26	16	164
Miejsce zamieszkania					
Wies	10	47	32	11	362
Miasto do 20 tys.	12	46	35	6	122
20-100 tys.	16	43	35	5	180
101-500 tys.	13	47	37	3	192
501 tys. i więcej mieszk.	12	43	39	5	116
Wykształcenie					
Podstawowe	18	36	31	15	267
Zasadnicze zawodowe	10	48	35	5	254
Średnie	10	50	35	5	353
Wyższe	10	50	36	4	99
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	6	59	31	4	55
Prac. umysł. niż. szczebla	8	52	36	4	76
Pracownicy fiz. - umysł.	8	53	38	1	74
Robotnicy wykwalifikowani	7	47	42	4	77
Robotnicy niewykwalifik.	28	47	21	4	31
Rolnicy	7	48	33	13	49
Pracujący na własny rach.	12	39	44	4	43
Bierni zawodowo					
Renciści	11	39	36	13	113
Emeryci	22	40	27	11	173
Uczniowie i studenci	13	47	37	3	58
Bezrobotni	11	44	35	9	170
Gospodynie domowe i inni	15	49	36	0	53
Pracuje w:					
inst. państw. publicznej	7	49	41	3	134
społce właścicieli	16	47	37	0	66
prywatnych i państwa	10	52	33	5	168
sekt. pryw. poza rolnict.	5	45	38	12	58
prywatnym gośp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	13	43	36	8	147
300-399	6	41	45	8	104
400-599	16	44	36	5	187
600-800	12	49	32	6	153
Powyżej 800 zł	16	54	26	4	155
Ocena własnych war. mater.					
Złe	9	44	39	7	330
Średnie	15	43	34	8	421
Dobre	13	52	30	5	221
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	18	42	34	6	64
Raz w tygodniu	13	52	29	6	482
1-2 razy w miesiącu	10	33	44	13	166
Kilka razy w roku	10	43	39	8	180
W ogóle nie uczestniczy	17	42	37	4	78
Poglądy polityczne					
Lewica	15	50	31	4	254
Centrum	13	52	31	4	252
Prawica	12	41	41	6	203
Trudno powiedzieć	10	39	37	14	261

Tabela 6. Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku **sytuacja na rynku pracy** w Polsce:

	(%)				
	poprawi się	pozostanie bez zmiany	pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	8	41	45	7	973
Płeć					
Mężczyźni	10	40	43	7	464
Kobiety	5	41	47	7	509
Wiek					
18-24 lat	10	45	37	8	150
25-34	5	40	50	5	176
35-44	7	31	58	4	172
45-54	5	45	48	2	204
55-64	10	42	36	12	107
65 lat i więcej	11	41	36	12	164
Miejsce zamieszkania					
Wies	7	40	45	8	363
Miasto do 20 tys.	4	47	41	7	122
20-100 tys.	10	44	43	3	180
101-500 tys.	6	35	53	6	192
501 tys.i więcej mieszk.	13	38	40	9	116
Wykształcenie					
Podstawowe	7	37	45	11	268
Zasadnicze zawodowe	8	39	48	5	254
Średnie	6	45	44	5	353
Wyższe	14	38	44	3	99
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	6	40	50	3	55
Prac.umysł.niz.szczebła	8	46	40	6	76
Pracownicy fiz.- umysł.	6	40	48	6	74
Robotnicy wykwalifikowani	8	35	57	0	77
Robotnicy niewykwalifik.	11	48	40	1	31
Rolnicy	0	37	56	7	49
Pracujący na własny rach.	12	34	51	3	43
Bierni zawodowo					
Renciści	7	43	38	12	113
Emeryci	12	40	39	9	173
Uczniowie i studenci	8	45	32	14	58
Bezrobotni	6	38	50	6	170
Gospodynie domowe i inni	4	46	48	2	53
Pracuje w:					
inst. państw. publicznej	7	38	51	4	134
spółce właścicieli	8	47	42	3	66
prywatnych i państwa	10	40	47	3	168
sekt. pryw. poza rolnict.	1	37	56	6	58
prywatnym gośp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	5	38	51	5	147
300-399	4	46	44	7	104
400-599	8	36	50	5	187
600-800	8	45	41	6	153
Powyżej 800 zł	12	48	33	7	155
Ocena własnych war. mater.					
Złe	5	39	51	6	330
Średnie	9	41	43	7	421
Dobre	9	44	40	8	221
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	9	38	41	12	64
Raz w tygodniu	6	44	44	6	482
1-2 razy w miesiącu	7	32	54	6	167
Kilka razy w roku	7	40	45	7	180
W ogóle nie uczestniczy	14	40	37	9	78
Poglądy polityczne					
Lewica	10	44	42	5	254
Centrum	10	43	44	4	252
Prawica	6	41	50	3	203
Trudno powiedzieć	5	35	46	14	262